

نگاهی به مهم‌ترین مسائل صنعت چاپ در ایران

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۹۳۹۴

دفتر: مطالعات فرهنگی

دی ماه ۱۳۸۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۳.....	مروری بر مسائل صنعت چاپ
۳.....	الف) مشکلات اجرایی
۳.....	۱. ضعف برنامه ریزی
۴.....	۲. نداشتن استاندارد
۶.....	۳. عدم توجه به آموزش و کمبود نیروی متخصص
۷.....	۴. فقدان بانک اطلاعاتی و عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به چاپ
۸.....	۵. نقش حاشیه‌ای اتحادیه چاپخانه‌داران
۹.....	۶. واردات ماشین‌های چاپ فرسوده و دست دوم
۱۰.....	ب) مشکلات حقوقی
۱۰.....	۱. تناقض قانونی
۱۰.....	۲. خلأ قوانین حمایتی
۱۲.....	۳. روشن نبودن شرح وظایف دستگاه‌های مجری
۱۳.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۵.....	منابع و مآخذ

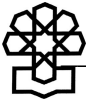
نگاهی به مهم‌ترین مسائل صنعت چاپ در ایران

چکیده

در این گزارش مهم‌ترین مسائل و مشکلات پیش‌روی صنعت چاپ در ایران مورد بررسی و تشریح قرار گرفته‌اند. عمده این مسائل یا معطوف به حوزه اجرایی یا متوجه عرصه حقوقی است. گرچه مواردی چون واردات ماشین‌های فرسوده چاپ، نداشتن استانداردهای لازم و کمبود نیروی آموزش دیده در ردیف مشکلات اجرایی دیده شده‌اند؛ اما از منظر این گزارش عمده مسائل اجرایی نیز در پیوند با چالش‌های حقوقی است. به عبارت دیگر تا تعارض‌های قانونی این حوزه مرتفع و شرح وظایف دستگاه‌های مجری یعنی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نیز وزارت صنایع و معادن روشن نشود نمی‌توان آمیدی به بهبود و وضعیت صنعت چاپ در این کشور داشت.

مقدمه

صنعت چاپ یکی از صنایع بین‌رشته‌ای است که با ابعاد گوناگون زندگی بشر ارتباط و در یک بر هم‌کنش معنادار قرار دارد. این رابطه بر هم‌کنش را از زمان اختراع صنعت چاپ توسط گوتنبرگ آلمانی در سپهر اجتماعی جامعه اروپا می‌توان دید. به

لطف همین اختراع بود که عصر مکتوب به‌عنوان چشم‌انداز نوین افقی تازه را فراسوی جوامع بشری گشود به‌گونه‌ای که با انتشار اندیشه‌های مختلف، ارتباطات مکتوب جایگزین نوعی ارتباط مبتنی بر بیان شفاهی و ادراک سمعی شد و زمینه‌ای برای تحقق حقوق فطری و طبیعی فراهم شد. مؤلفه ماندگاری به همراه ویژگی‌های دیگری نظیر صرفه‌جویی زمانی، انعطاف مکانی، قابلیت بازیافت و کنترل بیشتر، قابلیت‌های فراوانی را به این صنعت بخشیده است.

چاپ به لحاظ کاربردهای کلان فرهنگی و اقتصادی به‌عنوان یکی از صنایع مهم در جهان امروز مطرح است. نشانه‌های این اهمیت را در تکرر رسانه‌های مکتوب و نیز حجم بالای گردش مالی این صنعت معادل ۶۵۰ میلیارد دلار در سال می‌توان جست‌وجو کرد. شاید پیدایش پارادایم نوین تکنولوژیکی را بتوان یکی از عوامل رونق‌بخشی به این صنعت به حساب آورد که فرصت‌های مثال‌زدنی را فراسوی آن گشوده است چندان که خصلتی جهانی یافته و با شعار سرعت، کیفیت و سهولت فاصله میان اندیشه و عمل را به حداقل ممکن رسانده است.

به مدد فناوری‌های نوین، نوآوری‌های صنعت چاپ دیگر به صنعت نشر و اطلاع‌رسانی محدود نیست، بلکه به‌عنوان الفبای صنعت بسته‌بندی که عمدتاً به صادرات محصولات غیرنفتی می‌انجامد مطرح است. نگاهی به تنوع و تکرر بسته‌بندی محصولات تولیدی کشورهای توسعه‌یافته از یک سو و تمایل مشتریان به بسته‌بندی‌های مدرن از سوی دیگر نشانه‌ای است که اهمیت و کاربرد این صنعت را عیان می‌کند.

با این همه صنعت چاپ در ایران با مشکلات فراوانی روبه‌روست. پاره‌ای از این

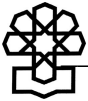
مشکلات معطوف به حوزه حقوقی و پاره‌ای دیگر نیز متوجه حوزه‌های اجرایی است. از سوی دیگر ذی‌نفعان و دست‌اندرکاران این حوزه راه‌حلی‌هایی را برای سامان‌دهی و بهبود وضعیت چاپخانه‌داران پیشنهاد داده‌اند که از آن جمله می‌توان به پیش‌نویس قانون تأسیس سازمان نظام جامع صنعت چاپ اشاره کرد. موضوعی که در کارگروهی با مدیریت دفتر مطالعات برنامه و بودجه مرکز، به صورت تفصیلی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. هر چند کلیت این بررسی مورد پذیرش دفتر فرهنگی نیز هست، اما چاره‌اندیشی برای سامان‌دهی حوزه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. از آنجایی که اتخاذ هر راه‌حل یا چاره‌ای متوقف بر مسئله‌شناسی است، دفتر مطالعات فرهنگی می‌کوشد تا در گزارش پیش‌رو، مهم‌ترین مسائل و مشکلات مبتلابه صنعت چاپ را به اختصار تبیین کند. این نوشتار می‌تواند در امتداد اظهارنظر کارشناسی دفتر برنامه و بودجه به ارائه راه‌حلی مؤثر برای صنعت چاپ کشور کمک کند.

مروری بر مسائل صنعت چاپ

الف) مشکلات اجرایی

۱. ضعف برنامه‌ریزی

همان‌گونه که می‌دانیم برنامه‌ریزی یکی از مفاهیمی است که در سطوح مختلف توسعه ملی کاربردهای فراوانی دارد. این مفهوم ابزاری است که به سیاست‌گذاران در رسیدن به چشم‌انداز یا الگوی مطلوب کمک می‌کند. منطق برنامه‌ریزی در ربط و هم‌پیوندی با اهداف و نیازهای موجود قرار دارد و رابطه میان مقوله‌هایی چون

صنعت و اشتغال را تنظیم می‌گرداند. با این حال یکی از معضلات پیش روی صنعت چاپ در ایران نداشتن برنامه‌ای است که براساس آن سازوکارهای جذب سفارش و صادرات کالاهای چاپی انجام شوند. اقدامی که به‌درستی می‌تواند درآمدهای ارزی قابل ملاحظه‌ای به اقتصاد کشور تزریق کند و از رهگذر آن به اشتغال‌زایی بیشتری منتهی شود. هر چند چنین وضعی جزء کارکردهای نظام برنامه‌ریزی است و عمدتاً معطوف به دستگاه متولی صنعت چاپ است، اما می‌توان گفت قوانین و مقررات نظام حقوقی ایران از آن جهت که خود از موانع جذب سفارش‌های چاپی خارج از کشور محسوب می‌شود، در این فرایند نیز سهیم است.

پر واضح است که در این راستا مقررات‌زدایی، اصلاح قوانین و تدوین قانون جامع برای خصوصی‌سازی و نظارت بیشتر بر فرایند چاپ می‌تواند به بهبود برنامه‌ریزی کنترل و کیفیت و کارایی بیشتر بیانجامد و در نتیجه به توسعه متناسب با چشم‌انداز نائل شود.

۲. نداشتن استاندارد

چاپ مثل دیگر صنایع آمیزه‌ای است از فرایندها و سیستم‌های مختلف که از ارتباطی منطقی با یکدیگر برخوردارند. به‌همین خاطر طراحی استانداردها و شاخص‌های کمی ضرورت دارد تا به کمک آنها کلیه فرایندها و سیستم‌ها در یک چارچوب مشخص و هماهنگ بهترین کارایی را عرضه کنند.

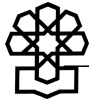
چاپ، صنعتی بسیار گسترده و پیچیده است. به‌همین خاطر تعداد استانداردهایی هم که برای این صنعت تا کنون تهیه و تدوین شده فراوانند. استاندارد در صنعت چاپ

اهمیتی مضاعف دارد، زیرا استانداردها باعث می‌شوند تا کلیه عوامل مؤثر در چرخه تولید یک کار چاپی از چاپکار تا خریدار، لیتوگراف و فروشنده دستگاه بتوانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. بدون این استانداردها ارتباط مناسب بین بخش‌های مختلف صنعت چاپ انجام‌پذیر نیست.

تعریفی که سازمان بین‌المللی استانداردها از کارکرد خود بیان کرده، دلیلی است که ضرورت توجه به استاندارد و استانداردسازی را نشان می‌دهد. در این تعریف آمده است: «ارتقای استانداردسازی و فعالیت‌های در ارتباط با آن در جهان، برای تسهیل تبادل کالا و خدمات، همچنین توسعه همکاری در عرصه‌های فکری، علمی، تکنولوژیک و فعالیت‌های اقتصادی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است». بسیار روشن است که این اهداف می‌توانند راه را برای توسعه روش‌های استانداردسازی در هر عرصه و صنعتی هموار کنند. به شرط آنکه افرادی که مسیر حرکت صنعت را تعیین می‌کنند برای استفاده جمعی از استانداردها به توافق برسند.

مرغوبیت یک کار چاپی، چنان‌که روال معمول فرایندهای صنعتی است، دارای روش‌ها و استانداردهای معینی است که دقت و صحت انجام کار در مراحل مختلف آماده‌سازی و چاپ را تضمین می‌کند و به کمک دستگاه‌ها و اندازه‌گیری شاخص‌های مختلف قابلیت کنترل را افزایش می‌دهد، اما این مهم در کشور ما با سلاقی شخصی انجام می‌شود و به‌جای صحبت درباره روش‌ها، ابزار، اعداد و ارقام، از روش‌های سنتی و غیرعلمی استفاده شده و سعی شده تا محصولات مرغوبی تهیه شوند، اما در برقراری ارتباط با جهان خارج و سفارش‌دهندگان خارجی و نیز رقابت با کالاهای خارجی با مشکلاتی روبه‌رو بوده‌ایم. بنابراین توجه به استانداردها و شاخص‌های قابل

اندازه‌گیری ضرورتی است که باید مورد توجه دست‌اندرکاران صنعت چاپ قرار گیرد.

۳. عدم توجه به آموزش و کمبود نیروی متخصص

یکی دیگر از موانع توسعه صنعت چاپ در ایران، رشد ناموزون تکنولوژی، فرایندها و نیروی انسانی است. امروزه به یمن فناوری‌های دیجیتال پیشرفت‌های قابل توجهی در ماشین‌های چاپ به‌ویژه سیستم‌های کنترل رنگ پدید آمده است. به‌گونه‌ای که برخلاف گذشته بسیاری از اعمال دستی به‌صورت خودفرمایی انجام می‌پذیرد. به‌عبارتی فناوری چاپ امروزی، از پیچیدگی خاصی برخوردار است و تنظیم فرایند و سیستم‌های آن مستلزم دانش تکنولوژیک است، اما با این حال مقایسه خروجی این صنعت با گذشته پیشرفت مطلوبی را نشان نمی‌دهد، زیرا بهره‌گیری از ماشین‌های جدید نه تنها ساده‌تر از قبل نیست، بلکه برای استفاده بهینه از این تجهیزات به افراد متخصص نیازمند است، افرادی که نبود آنها در صنعت چاپ ایران بیش از هر چیز دیگری به چشم می‌خورد. کسانی که دست‌اندرکار این صنعت هستند از دانش لازم برخوردار نیستند و تاکنون اقدام مؤثری در زمینه آموزش آنها تحقق نیافته است.

قطع نظر از این موضوع، میزان آموزشی که هم اکنون در این حوزه جریان دارد اغلب به دلایل زیر موفقیت‌آمیز نبوده است و بستر مناسبی برای پرورش و تربیت منابع انسانی لایق و کاردان فراهم نکرده است:

۱. به رغم تأسیس آموزشگاه‌های متوسطه و عالی هنوز آموزش‌ها نظری و غیرکاربردی است،

۲. شرکت در دوره‌ها براساس ایجاد انگیزه، نیاز و علاقه افراد نیست،

۳. هدف شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی در بیشتر موارد به انگیزه اخذ گواهینامه مربوطه و بهره‌مندی از امتیازات آن است،

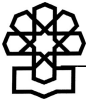
۴. آموخته‌های دوره‌ها در صنعت چاپ به کار نمی‌آید،

۵. آموخته‌ها، مورد ارزشیابی دقیق قرار نمی‌گیرد و در تصمیم‌گیری‌ها مؤثر نیست.^۱

۴. فقدان بانک اطلاعاتی و عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به چاپ

یکی از لوازم اساسی مدیریت و برنامه‌ریزی به‌ویژه برنامه‌ریزی کنترل و کیفیت، اطلاعات متقن و مکفی است. اطلاعاتی که نبودش یکی از معضلات صنعت چاپ در ایران است. به نظر می‌رسد ضعف برنامه‌ریزی و حتی نظارت، نتیجه بی‌واسطه بن بست اطلاعاتی است که یک سلسله مشکلات دیگر را به وجود آورده است مثلاً نظارت که مجموعه اقدامات و عملیات استاندارد شده‌ای است که به منظور روشن ساختن کمی میزان انحراف امور اجرایی مورد نظر از ضوابط برنامه‌های پیش‌بینی شده صورت می‌گیرد نیز به دلیل نبود اطلاعات درست مختل شده است. همچنین تنظیم بودجه‌های سالیانه حوزه چاپ - به دلیل همین ضعف بودجه‌ریزی - نه به صورت عملیاتی، بلکه به شکل غیرعملیاتی صورت می‌پذیرد. بنابراین بودجه‌ای که سالیانه به این بخش اختصاص می‌یابد - به دلیل نبود اطلاعات و شفافیت لازم - میزان انحراف و اثربخشی آن معلوم نیست و در جریان برنامه‌ریزی جهت‌گیری آن قابل رصد نیست.

۱. فروغ تصدیقی و محمدعلی تصدیقی، ساختار اداری ایران در راه توسعه پایدار و سند چشم‌انداز ...، مجموعه مقالات همایش ملی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، جلد دوم، تهران، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۵، ص ۱۵۲.

علاوه بر این مطالب، در مواردی که تهیه گزارش توصیفی از وضعیت چاپ مورد نیاز باشد. اطلاعات کافی وجود ندارد که به اتکا آن بتوان وضعیت موجود را ترسیم کرد. برای مثال یکی از مهم‌ترین و شاید اصلی‌ترین مشکل پیش روی این گزارش هم فقدان اطلاعات لازم بوده است. حتی میزان اطلاعات ناکافی به دست آمده نیز روایی لازم را نداشته است به طوری که می‌توان گفت اطلاعات مربوط به چاپ در وزارتخانه‌های فرهنگ، صنایع و اتحادیه چاپخانه‌داران سنخیت چندانی با هم ندارد و این یکی از مشکلاتی است که گریبانگیر صنعت چاپ کشور است.

۵. نقش حاشیه‌ای اتحادیه چاپخانه‌داران

اگرچه اتحادیه چاپخانه‌داران به عنوان نهادی غیرسیاسی و مستقل از نهاد دولت با هدفی مشخص و معین پدید آمده تا خدمات مشخصی را به صورت داوطلبانه و غیرانتفاعی انجام دهد و نسبت به حوزه چاپ مسئولیت‌پذیر و پاسخ‌گو باشد، اما با اقبال بخش‌های دولتی مواجه نبوده است. دولت هنوز بخش عمده‌ای از وظایف اجرایی و تصدیگری را به این اتحادیه تفویض نکرده و رویه ثابتی را در برخورد با این تشکل در پیش نگرفته است. بنابراین ظرفیت و مشارکت اتحادیه چاپخانه‌داران در مدیریت منابع حوزه چاپ چندان مطلوب نیست. اگر دولت الزام قانونی راهنمای توسعه بلندمدت کشور یعنی سند چشم‌انداز بیست‌ساله را بنا به وظایف قانونی خود جدی بگیرد آنگاه توجه به نقش اصلی اتحادیه چاپخانه‌داران اجتناب‌ناپذیر است در غیر این صورت عدم اجرای راهبردهای لازم در حوزه چاپ استمرار خواهد یافت. ضروری است که دولت به منظور دستیابی به اهداف توسعه‌ای صنعت چاپ،

رویگردی را اتخاذ نماید تا اهداف زیر توسط این تشکل صنفی به خوبی تحقق پذیرد:

۱. اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی (ارتباطات)،
۲. جلب مشارکت مردمی (بسیج مردمی)،
۳. جذب سرمایه‌ها و منابع کوچک مردمی (بسیج منابع)،
۴. ایجاد گسترش و تقویت هماهنگی بین دولت و دست‌اندرکاران حوزه چاپ،
۵. پایداری در تولید و مصرف امور چاپی،
۶. گسترش نظارت عمومی،
۷. ارزیابی فعالیت‌های چاپی.^۱

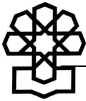
۶. واردات ماشین‌های چاپ فرسوده و دست دوم

همان‌گونه که بخشی از توسعه صنعت چاپ نتیجه فراهم شدن زیرساخت‌های فنی است، نبود آن نیز یکی از موانع پیش روی این حوزه به‌شمار می‌آید. ورود ماشین‌آلات دست دوم که متناسب با تحولات و اقتضائات روز نبوده، پیشرفت فعالیت‌های چاپی در کشور را کند کرده است.

هر چند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دستورالعملی را مبنی بر عدم ورود ماشین‌آلات چاپ (با بیش از پنج سال ساخت) به تصویب رساند، لکن این مصوبه در مقام عمل توفیق چندانی نیافت.

بدین ترتیب علاوه‌بر ورود ماشین‌های فرسوده به صنعت چاپ، با اعلام

۱. مسعود کرشی و زهرا بزرگ‌زاده، جایگاه، نقش و نحوه سازماندهی سازمان‌های غیردولتی ...، مجموعه مقالات همایش ملی سند چشم‌انداز ...، جلد دوم، تهران، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۵،

قیمت‌های غیرواقعی نیز بخش قابل توجهی از منابع ارزی خارج و صدماتی به اقتصاد کشور وارد شده است.

ب) مشکلات حقوقی

۱. تناقض قانونی

صرف‌نظر از پراکندگی و تعدد متون قانونی، یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که گریبان صنعت چاپ را گرفته است، تناقض میان مقررات این حوزه است. دستورالعمل صدور مجوز تأسیس لیتوگرافی، چاپخانه و صحافی که در تاریخ ۱۳۸۵/۷/۲۰ از سوی وزیر ارشاد به تمامی ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی ابلاغ شده یکی از این مقررات است که در پاره‌ای از موارد ناقض مصوبات بالادستی است. برابر اصل ۱۳۸ قانون اساسی، مصوبات وزیران نمی‌تواند ناقض قوانین کشور باشد. همچنین مطابق حقوق اداری، نظام قانونی ایران، نظام سلسله مراتبی است و مقررات پایین‌دستی مجاز نیستند در عرض مقررات و قوانین بالادستی وضع شوند. در حالی که این دستورالعمل هم با آیین‌نامه هیئت وزیران و هم با قانون نظام صنفی تناقض دارد. صرف‌نظر از جایگاه قانونی دیوان عدالت اداری در بررسی شکلی و ماهوی این قبیل مقررات، مجلس شورای اسلامی می‌تواند از وظایف نظارتی خود بر حسن اجرای قوانین استفاده نماید به نحوی که مقررات این حوزه از اعتبار حقوقی و اجتماعی لازم برخوردار شوند.

۲. خلأ قوانین حمایتی

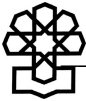
یکی از چالش‌های حقوقی توسعه صنعت چاپ در ایران، نبود قوانین حمایتی است،

قوانینی که بتواند زمینه‌ای را جهت ورود ماشین‌آلات چاپی توسط بخش خصوصی فراهم سازد و سرمایه‌گذاری در این بخش را رونق بخشد، اما مهم‌ترین مسئله‌ای که در بخش حمایتی به چشم می‌خورد، عدم برخورداری چاپخانه‌ها و واحدهای وابسته از معافیت مالیاتی موضوع بند «ل» ماده (۱۳۹) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۸۰ است. براساس این قانون، فعالیت‌های انتشاراتی، مطبوعاتی، فرهنگی و هنری دارای مجوز وزارت ارشاد از پرداخت مالیات معاف دانسته شده است که ناشران با استناد به همین ماده قانونی توانسته‌اند از مالیات معاف شوند در صورتی که چاپخانه‌ها همچنان در کش و قوس تعریف حرفه خود، براساس ارائه کار فرهنگی یا صنعتی و تولیدی همچنان از معافیت مالیاتی فعالیت‌های انتشاراتی، مطبوعاتی و فرهنگی و هنری بی‌نصیب مانده‌اند.

برخی کارشناسان امور مالیاتی با اشاره به بند «ل» از ماده (۱۳۹) قانون مذکور عنوان کرده‌اند که با توجه به جنبه صنعتی فعالیت چاپخانه‌ها، معافیت این صنف از پرداخت مالیات جنبه قانونی ندارد، چون بیشترین فعالیت چاپخانه‌ها را سفارش‌های چاپی غیر کتاب (مانند سفارش‌های تبلیغاتی و صنعتی) تشکیل می‌دهد، نه تولید کتاب. در مقابل اتحادیه چاپخانه‌داران نیز معتقد است که وزارت امور اقتصاد و دارایی بدون توجه به اینکه چاپخانه‌داران مجوز فعالیت خود را از وزارت ارشاد دریافت می‌کنند، از این صنف مالیات دریافت می‌دارد.

طبق آیین‌نامه اجرایی بند «ل» ماده (۱۳۹) فعالیت‌های فرهنگی - هنری که از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مجوز دریافت کرده‌اند، از پرداخت مالیات معاف شده‌اند، طبق این ماده قانونی، فهرستی از فعالیت‌های انتشاراتی، مطبوعاتی، فرهنگی و

هنری توسط وزارت ارشاد تهیه شد. این جدول هر دو سال یکبار تهیه می‌شود و اواخر سال ۱۳۸۳ برای آخرین بار تنظیم شده است. هر چند در این فهرست نامی از چاپخانه‌ها برده نشده است با وجود این برخی معتقدند که چاپخانه‌ها مانند سایر واحدهای تولیدی یا صنعتی می‌توانند از معافیت‌هایی برخوردار باشند، برای مثال طبق ماده (۱۳۸) قانون مالیات‌های مستقیم، شرکت‌ها می‌توانند با موافقت وزارتخانه‌ای که مجوز خود را از آن‌جا دریافت کرده‌اند، از سود سالیانه مبلغی را ذخیره کرده و برای بازسازی یا گسترش کار صرف کنند. این مبلغ ذخیره شده، مشمول مالیات نیست که این معافیت در مورد چاپخانه‌ها هم صدق می‌کند. همچنین چاپخانه‌ها به‌عنوان واحدهای صنعتی، طبق معافیت ۱۳۲ قانون مالیاتی اگر خارج از شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران، ۵۰ کیلومتری اصفهان و ۳۰ کیلومتری سایر استان‌ها مستقر باشند، می‌توانند از معافیت مالیاتی بهره‌مند شوند، در حالی‌که می‌بینیم اکثر چاپخانه‌ها داخل شهر هستند و مشمول این دسته از معافیت‌های مالیاتی نمی‌شوند. لذا با توجه به نقش معافیت‌های گمرکی و مالیاتی در توسعه صنعت چاپ اصلاح و تصویب قوانین حمایتی یکی از ضرورت‌هاست.

۳. روشن نبودن شرح وظایف دستگاه‌های مجری

عدم تعریف دقیق از شرح وظایف دستگاه‌های دست‌اندرکار صنعت چاپ از جمله چالش‌های این حوزه است. این چالش ناشی از اساسنامه این دستگاه‌هاست. از آنجایی که قانوناً تصویب اساسنامه دستگاه‌های دولتی به عهده مجلس شورای اسلامی است با اصلاح و بازنگری در اساسنامه دستگاه‌های متولی این مشکل قابل رفع است.

در حال حاضر صنعت چاپ کشور در ابعاد گوناگون و براساس حوزه عملیاتی، مرتبط با وزارتخانه‌های صنایع و فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

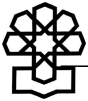
منطقی به نظر می‌رسد که وزارت صنایع و معادن به‌عنوان وزارتخانه ناظر و پشتیبانی‌کننده در زمینه ورود ماشین‌آلات و تکنولوژی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان وزارتخانه ناظر بر مسائل سیاسی، امنیتی و فرهنگی در این حوزه فعال باشند، در صورتی که چنین نیست.

امروزه متولی اصلی و قانونی صنعت چاپ، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و این وزارتخانه در حوزه صنعت چاپ علی‌الاصول فاقد صلاحیت است. از مدت‌ها پیش بحث و‌گذاری صنعت چاپ کشور به وزارت صنایع و معادن مطرح بوده است.

بسیاری از مدیران، محققان و فعالان چاپ و نشر کشور معتقدند که جایگاه اصلی صنعت چاپ در وزارت صنایع است و در آن حوزه از جایگاه بهتری برخوردار است، زیرا در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نگاه فرهنگی بر نگاه صنعتی غالب است. به‌نظر می‌رسد که زمان آن رسیده است که با تفکیک حوزه صنعتی چاپ و احاله آن به وزارت صنایع قسمتی از مشکلات ناشی از این مسئله حل شود.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در مطالبی که گذشت، گفته شد امروزه صنعت چاپ به‌دلیل ویژگی‌ها و قابلیت‌های فراوان، سهم قابل توجهی را در عرصه‌های مختلف اجتماعی به‌ویژه اقتصاد جهانی به خود اختصاص داده است به گونه‌ای که گردش مالی سالیانه این صنعت در جهان را

معادل ۶۵۰ میلیارد دلار برآورد کرده‌اند، اما چاپ در ایران نه تنها متناسب با شاخص‌های جهانی توسعه نداشته، بلکه از بسیاری جهات در بن‌بست بحران گرفتار آمده است.

گزارش حاضر مسائل این حوزه را در دو بخش مورد دقت و بررسی قرار داده است:

الف) مسائل اجرایی،

ب) مسائل حقوقی.

در بخش اجرا، مهم‌ترین مشکلات متوجه ضعف برنامه‌ریزی، نبود استانداردهای لازم، نیروی متخصص، بانک اطلاعاتی، ورود ماشین‌های فرسوده و نیز نقش حاشیه‌ای اتحادیه چاپخانه‌داران دانسته شده است و در بخش دوم یعنی چالش‌های حقوقی، تناقض، ابهام و خلأ قانونی به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌های فراروی صنعت چاپ ایران تبیین شده‌اند.

از منظر این گزارش پاره‌ای از مشکلات صنعت چاپ معطوف به حوزه حقوقی و پاره‌ای دیگر معطوف به مسائل اجرایی است. به‌نظر می‌رسد، اصلی‌ترین راه برون‌رفت صنعت چاپ از بحران فعلی، تهیه و تصویب قوانین و مقررات خاص این صنعت است. قوانینی که در آن حدود و ثغور نظارت مشخص شده و نقش اتحادیه چاپخانه‌داران را مورد توجه قرار دهد و حیطة وظایف دو وزارتخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی و صنایع در آن به‌صراحت تفکیک شود.

منابع و مأخذ

۱. مجموعه مقالات همایش ملی سند چشم‌انداز...، جلد دوم، تهران، مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۵.
۲. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۳. قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۶.
۴. دستورالعمل صدور مجوز تأسیس لیتوگرافی، چاپخانه و صحافی، ۱۳۸۵/۷/۲۰.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۳۹۴

عنوان گزارش: نگاهی به مهم‌ترین مسائل صنعت چاپ در ایران

Report Title: An Overview on the Most Important Problems in Printing Industry in Iran

نام دفتر: مطالعات فرهنگی

تهیه و تدوین: طهمورث قاسمی

همکاران: عباس نیک‌ضمیر و نرگس کلاکی

ناظر علمی: حسین رضی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها:

۱. صنعت چاپ (Printing Industry)

۲. قانون (Law)

۳. مقررات (Regulations)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷/۱۰/۷